

KULTURA – PRZEMIANY – EDUKACJA
Tom XVIII

CULTURE – CHANGES – EDUCATION
Volume XVIII

Contents

Introduction

PART I HISTORICAL SOURCES, CONTINUITY AND CHANGE OF EDUCATIONAL THOUGHT

Renata Magryta, Teofil Lawgmin (1922-2010) – Founder of the Chemists' Circle.....

Kinga Lisowska, Creative Exploration of Local Heritage in Regional Education: The Example of the “Regional Fairy Tale” Project.....

Piotr Jaworski, Selected Examples from the Literary Legacy of Rev. Col. Józef Joniec (1900–1956) at the Parish Museum at the Shrine of Our Lady of Sorrows in Limanowa

PART II FAMILY AND SCHOOL – COMMON AREAS OF EDUCATION, UPBRINGING AND CARE

Sławomir Cudak, School and Family Cooperation as a Contemporary Challenge to Axionormative Chaos in Society.....

Krzysztof Trębski, Mateusz Młyński, Artificial intelligence and the family: emerging threats and educational implications.....

Ewa Thuczek-Tadla, The importance of parenting styles for the social development of children and teenagers in the opinions of students of teacher training courses

Zbigniew Chodkowski, Backbiting as a Systemic Form of Indirect Communication in the Family and Its Consequences for Adults.....

Marek Paluch, Radosław Malikowski, Resocialization and Therapeutic Interactions in the Education of Children and Youth.....

Sadagat Nuriyeva, Music-Supported Informal Learning in Primary Education: A Socio-Pedagogical Framework for Communication and Social Inclusion.....

PART III PSYCHOLOGY IN THE FACE OF CONTEMPORARY EDUCATIONAL AND UPBRINGING PROBLEMS

Marta Gackowska, The process of scientific cognition in the face of the everyday challenges of a young therapist.....

Piotr Majewicz, Etiology and epidemiology of depressive disorders in children and adolescents.....

Katarzyna Stankiewicz, From challenges to solutions: “returning students” from abroad in Polish schools – based on participatory workshop results and expert opinions.....

Iwona Jabłońska, The role of children's literature in supporting emotional growth.....

Żaneta Szczygielska, Refugee children from Ukraine in a Polish school – psychological, cultural and educational challenges.....

PART IV EDUCATION AND SUPPORT FOR PEOPLE WITH DISABILITIES

Krystyna Barłóg, Empathic Sensitivity Toward Students with Special Needs in the Era of Inclusion, Disability Studies, and Inclusive Education.....

Zaborniak-Sobczak Małgorzata, The Evolution of the Understanding of Inclusive Education and its Subjects in Polish Pedagogical Reflection (2017–2025). A Metatheoretical Model...

Aleksandra Mach, Inclusive education and the risk of sham activities toward students with more severe intellectual disabilities.....

Kacper Radzki, Between Safety and Inclusion: Experiences of Youth with Adaptation Difficulties in Residential Rehabilitation Institutions.....

Bogumila Bobik, Katarzyna Szafruga, Self-Image of Young Adults with Moderate Intellectual Disability from a Qualitative Research Perspective.....

Agnieszka Franczyk, Weronika Kurcz, Independent functioning of adults with moderate and severe intellectual disabilities in L'Arche Homes and residential care homes....

Natalia Gumińska-Gielata, Agnieszka Twaróg-Kanus, Relational Approaches in Special Education for students on the Autism Spectrum.....

Joanna Mazur-Okalowe, Motherhood on the spectrum.....

Justyna Drożdż, The Multidimensional Attitudes Scale toward Persons with Disabilities (MAS) as a tool for measuring attitudes toward people with disabilities – characteristics and examples of its use in research.....

PART V MAN IN THE FACE OF CURRENT SOCIO-CULTURAL CHANGES

Janusz Miąso, The Powerful Pressure Toward Anthropological Regression and the Urgent Need to Strengthen Glocal Education.....

Adam Solak, Lifelong learning as a response to the instability of the modern labor market

Agnieszka Długosz , Educational Activity of Students in the Context of the Idea of Lifelong Learning – Selected Findings from the Author’s Own Research.....	
Jan Szot , The Philosophical Foundations of Teacher Education.....	
Antonina Bartoszek , Femininity and Masculinity from an Interdisciplinary Perspective.....	
Joanna Kandzia , Opinions of mathematics students about the vocational education system for teachers.....	
Patrycja Gunia, Patrycja Hrycenko , Finding instead of knowing: How search engines have reprogrammed thinking habits and approaches to participating in cultural life. How we have become experts at searching rather than remembering.....	

REVIEWS, REPORTS, ANNOUNCEMENTS

Elżbieta Krzewska, Sprawozdanie z seminarium naukowego „Edukacyjny wymiar biografii w cyklu życia człowieka”, Zamość, 9 czerwca 2026 roku

Spis treści

Wprowadzenie

CZĘŚĆ I HISTORYCZNE ŹRÓDŁA, CIĄGŁOŚĆ I ZMIANA MYŚLI EDUKACYJNEJ

Renata Magryta, Teofil Lawgmin (1922-2010) – założyciel Koła Chemików.....

Kinga Lisowska, Twórcze odkrywanie dziedzictwa lokalnego w edukacji regionalnej na przykładzie projektu „Bajka regionalna”

Piotr Jaworski, Wybrane przykłady spuścizny pisarskiej ks. płk. Józefa Jońca (1900-1956) w Muzeum Parafialnym przy Sanktuarium Matki Boskiej Bolesnej w Limanowej....

CZĘŚĆ II RODZINA I SZKOŁA - WSPÓLNE OBSZARY KSZTAŁCENIA, WYCHOWANIA I OPIEKI

Sławomir Cudak, Współdziałanie szkoły i rodziny, współczesnym wyzwaniem wobec chaosu aksjonormatywnego w społeczeństwie.....

Krzysztof Trębski, Mateusz Młyński, Sztuczna inteligencja (SI) a rodzina: nowe zagrożenia i konsekwencje edukacyjne.....

Ewa Tłuczek-Tadla, Znaczenie stylów wychowania w rodzinie dla rozwoju społecznego dzieci i młodzieży w opiniach studentów kierunków nauczycielskich.....

Zbigniew Chodkowski, Backbiting jako systemowa forma komunikacji pośredniej w rodzinie i jej konsekwencje dla dorosłych.....

Marek Paluch, Radosław Malikowski, Resocjalizacyjne i terapeutyczne oddziaływania w procesie edukacji dzieci i młodzieży.....

Sadagat Nuriyeva, Nieformalne uczenie się wspierane muzyką w edukacji wczesnoszkolnej: socjopedagogiczne ramy komunikacji i inkluzji społecznej.....

CZĘŚĆ III PSYCHOLOGIA WOBEC WSPÓŁCZESNYCH PROBLEMÓW EDUKACYJNYCH I WYCHOWAWCZYCH

Marta Gackowska, Proces naukowego poznania wobec wyzwań codzienności młodego terapeuty.....

Piotr Majewicz, Etiologia i epidemiologia zaburzeń depresyjnych u dzieci i młodzieży.....

Katarzyna Stankiewicz, Od wyzwań do rozwiązań: „uczniowie powracający” z zagranicy w polskich szkołach – na podstawie wyników warsztatów partycypacyjnych i opinii ekspertów...

Iwona Jabłońska, Jak literatura dziecięca może wspierać rozwój emocjonalny dziecka.....

Żaneta Szczygielska, Dzieci uchodźcze z Ukrainy w polskiej szkole – wyzwania psychologiczne, kulturowe i edukacyjne.....

CZĘŚĆ IV EDUKACJA I WSPARCIE OSÓB Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI

Krystyna Barłóg, Wrażliwość empatyczna wobec uczniów ze specjalnymi potrzebami w czasach inkluzji, Disability Studies, edukacji włączającej.....

Zaborniak-Sobczak Małgorzata, Ewolucja rozumienia edukacji włączającej i jej podmiotów w polskiej refleksji pedagogicznej (2017–2025). Model metateoretyczny

Aleksandra Mach, Edukacja włączająca a ryzyko działań pozorowanych wobec uczniów z głębszą niepełnosprawnością intelektualną.....

Kacper Radzki, Między bezpieczeństwem a inkluzją. Doświadczenia młodzieży z trudnościami adaptacyjnymi w instytucjach resocjalizacyjnych.....

Bogumiła Bobik, Katarzyna Szafruga, Obraz siebie młodych dorosłych z umiarkowaną niepełnosprawnością intelektualną w perspektywie badań jakościowych.....

Agnieszka Franczyk, Weronika Kurcz, Samodzielność dorosłych osób z głębszą niepełnosprawnością intelektualną w domach L'Arche i w domach pomocy społecznej.....

Natalia Gumińska-Gielata, Agnieszka Twaróg-Kanus, Podejścia relacyjne w pedagogice specjalnej wobec uczniów w spektrum autyzmu.....

Joanna Mazur-Okalowe, Macierzyństwo w spektrum

Justyna Drożdż, Wielowymiarowa Skala Postaw Wobec Osób z Niepełnosprawnościami (MAS) jako narzędzie do pomiaru postaw wobec osób z niepełnosprawnościami – charakterystyka i przykłady zastosowania skali w badaniach.....

CZĘŚĆ V CZŁOWIEK WOBEC AKTUALNYCH PRZEMIAN SPOŁECZNO-KULTUROWYCH

Janusz Miąso, Silna presja na regres antropologiczny i pilna potrzeba wzmocnienia edukacji globalnej...

Adam Solak, Uczenie się przez całe życie jako odpowiedź na niestabilność współczesnego rynku pracy.

Agnieszka Długosz, Aktywność edukacyjna studentów w kontekście idei uczenia się przez całe życie – fragment badań własnych.....

Jan Szot, Filozoficzne podstawy edukacji pedagogów.....

Antonina Bartoszek, Kobiecość i męskość w perspektywie interdyscyplinarnej.....

Joanna Kandzia, Opinie studentów matematyki na temat systemu kształcenia zawodowego nauczycieli.....

Patrycja Gunia, Patrycja Hrycenko, Znaleźć zamiast wiedzieć: Jak wyszukiwarki przeprogramowały nawyki myślowe i podejście do uczestnictwa w życiu kulturalnym. O tym, jak staliśmy się ekspertami od szukania, a nie zapamiętywania.....

RECENZJE, SPRAWOZDANIA, KOMUNIKATY

Elżbieta Krzewska, Sprawozdanie z seminarium naukowego „Edukacyjny wymiar biografii w cyklu życia człowieka”, Zamość, 9 czerwca 2026 roku